

Przejście dla pieszych na **rondzie Śródka** w maju. Kolejny dzień obostrzeń, ludzie w maseczkach.

POZnań*

Pięknie się różnić. Nie tylko w czasach pandemii

ROK 2020 BYŁ INNY NIŻ INNE – MÓGŁBY ZAPISAĆ KRONIKARZ MIEJSKI. PANDEMIA ROZBUDZIŁA W LUDZIACH WIELE SZLACHETNOŚCI. ZOBACZYLIŚMY, KOLEJNY RAZ, ŻE POTRAFIMY STAĆ OBOK SIEBIE, W ZMAGANIU Z CHOROBA I W SŁUŻBIE POMOCY NAJBARDZIEJ POTRZEBUJĄCYM.

Rok 2020 był inny niż inne” – mógłby zapisać kronikarz miejski. Poznańskie ulice, nasze fyrtele, od marca, a może od kwietnia, powoli się wyludniały. W bimbach, banach i autobusach nieco się rozluźniło, a kluki i kalafy zasłoniły maseczki oraz przyłbice. Ludzie przemierzali gaski i ulice nieco szybciej, w oddaleniu od siebie, bojąc się churchlania i tego, że zakażą się chorobą. Gzuby i małudy czasem chodziły do szkoły, a czasem nie, ucząc się zdalnie online przez internet. Wirus zmienił nasz sposób życia, poruszania, postrzegania świata. Wiara wykazała się szlachetnością. Lekarze, personel medyczny i pomocniczy stają na głowie, aby pomagać. Karetki na bombach jeżdżą po ulicach częściej i głośniejsz niż wcześniej. Blubra się o szpitalu na targach. Ludzie dzielą się środkami do dezynfekcji, pomaga się samotnym, biednym, ludziom na peryferiach swojego świata. Personelowi medycznemu ktoś co jakiś czas podrzuca jedzenie. Budzi się duch solidarności, szlachetności i poznańska praca u podstaw. Obok siebie, wśród poznaniaków, wobec tego problemu stoją: chrześcijanie, muzułmanie, Żydzi, ludzie innych religii, a także niewierzący. Choć się różnią, chcą być dla innych, bo inaczej nie można.

Jesteśmy ludźmi

Po śmierci swego przyjaciela, Zygmunta Krasińskiego, Cyprian Norwid pisał: „Wielki to jest szwank postradać szlachetnie różniącego się przyjaciela, w tej epoce zwłaszcza, w której łatwiej może napotkać ludzi zapamiętane się kochających, niż umiających szlachetnie i z miłością różnić się”. W innym liście wyrażał to jeszcze dosadniej: „Umiemy się tylko kłócić albo kochać, ale nie umiemy się różnić pięknie i mocno”. Tegoroczny kalendarz pokazuje, że się pięknie różnimy, ale jest wiele rzeczy które nas łączą, co jeszcze jaskrawiej widzimy w czasach pandemii.

Gdybyśmy postawili obok siebie chrześcijanina, muzułmanina i Żyda, i ubrali ich w maseczkę ochroną dla zasłonięcia sznury czy w kombinezon, nie zobaczylibyśmy różnicy. Jesteśmy przecież ludźmi obdarzonymi łaską wiary w Jedyne Boga, zgodnie ze swoimi tradycjami religijnymi. Pracujemy w szpitalach, szkołach, prowadzimy bimby, bany i autobusy, uczymy się, mamy rodzinę, najbliższych, jemy szneci z glancem, pyry z gzikiem, karmelki z tytki. Podobnie kochamy, przebaczymy, lękamy się o zdrowie, opiekujemy się chorymi, odwiedzamy samotnych, potrzebujących. Modlimy się do Jedyne Boga o zdrowie i wsparcie dla wszystkich mieszkańców miasta, nie wykluczając nikogo. Poznań nigdy nie był miastem jednowyznaniowym. Od wieków w stolicy Wielkopolski, mieście stołecznym, żyli obok siebie chrześcijanie i Żydzi, a z czasem i muzułmanie.

Chrześcijanie

W 968 r., a więc już dwa lata po chrzcie Polski, Jordan, pierwszy biskup na ziemiach polskich, miał zostać ustanowiony biskupem poznańskim. Tam, gdzie dziś stoi katedra, w czasach Mieszka I powstał budynek zwany „stacją misyjną biskupa Jordana”, a już w latach osiemdziesiątych X w. zaczęto wznosić kościół diecezjalny. Do 1253 r. gród poznański żył w cieniu katedry i dworu księcia, jednak w momencie nowej lokacji miasta życie religijne poznańskich mieszczan zaczęło koncentrować się wokół kolegiaty farnej pw. św. Marii Magdaleny oraz innych kościołów parafialnych, których jest aktualnie około stu. Kościół przez długi czas prowadził i prowadzi liczne szkoły na terenie miasta i na jego przedmieściach, prowadzi działalność na rzecz ubogich, bezdomnych, jałdodajnie, noclegownie, ośrodki zdrowia.

Trzeba wspomnieć o zamieszkujących miasto wspólnotach innych niż rzymskokatolickie. Gmina protestancka w mieście pojawiła się w XVI w., ale dopiero w drugiej połowie XVIII w. pozwolono polskim ewangelikom zbudować własny kościół. Pod koniec XIX w. powstały nowe wspólnoty, m.in.: Adwentystów Dnia Siódmego, metodystów, zielonoświątkowców i baptystów. W okresie międzywojennym utworzono polską parafię ewangelicko-augsburską, a także zbudowano cerkiew prawosławną. Po II wojnie światowej powstały wspólnoty chrześcijańskie: grekokatolików, polskokatolików i reformowanych katolików.

Żydzi

Początki gminy żydowskiej w Poznaniu sięgają XIII/XIV w. Osadnikom żydowskim wydzielono północną część miasta, zamieszkiwali kwartał ograniczony ulicami: Sukienniczą (lub Tkacką, później była to Żydowska oraz dziś już nieistniejąca Mała Żydowska), Szewską i częścią Wronieckiej. Tam właśnie koncentrowało się przez wieki życie żydowskiej społeczności Poznania.

Do dziś istnieje tylko budynek dawnej synagogi, zwany Nową Synagogą, wzniesiona na początku XX wieku. W okresie okupacji gmach został znacznie okaleczony z rozkazu władz niemieckich i zamieniony na pływalnię. W okresie międzywojennym duża część poznańskich Żydów wyjechała z miasta. Ci, którzy zostali, po starciu zajmowali się handlem, rzemiosłem i studiowaniem Tory. Kres poznańskiej społeczności żydowskiej położyła II wojna światowa. Większość Żydów ze stolicy Wielkopolski uciekła albo została wywieziona z miasta i często zginęła w gettach lub obozach zagłady. Dopiero w 1999 r. reaktywowano gminę żydowską w Poznaniu z inicjatywy przewodniczącej Alicji Kobus.

Poznań był przyjaznym miejscem i domem dla wielu znanych Żydów. Mieszkał tu m.in. „wielki gaon” Rabin Akiva Eger, który pełnił urząd rabina Poznania, a jego grób przy ul. Głogowskiej jest odwiedzany do dzisiaj przez Żydów z całego świata; Rabin Juda Loew Ben Bezalee, zwany „Maharalem” – twórca postaci Golema; Samuel Jaffé – zwany „poznańskim Rotschildem”, właściciel pierwszego w stolicy Wielkopolski zakładu fotograficznego czy Rudolf Petersdorff – twórca pierwszego w Poznaniu domu towarowego, który na swojej wystawie umieścił płaszcz koronacyjny cesarzowej Eugonii, ubrany przez nią raz – na otwarcie Kanału Sueskiego.

Muzułmanie

Najmłodszą społecznością religijną w Poznaniu są mużulmanie. Trudno powiedzieć, kiedy pierwsi wyznawcy islamu przybyli do Poznania. Być może byli to Tatarzy polscy, służący w wojsku polskim. Natomiast pierwszą społeczność mużulmańską w stolicy Wielkopolski stworzyli liczni studenci z krajów islamskich, uczący się w Poznaniu w okresie Polski Ludowej. Modlitwy piątkowe odbywały się głównie w domach studenckich, gdyż na pierwszy ośrodek modlitewny z prawdziwego zdarzenia mużulmanie musieli jeszcze poczekać. Mimo tych trudności stowarzyszenie wydawało broszury, z których można było dowiedzieć się wiele o islamie.

W pierwszych dniach sierpnia obchodzone jest **Święto Bambrów Poznańskich**, które w tym roku jest uczczeniem 300. rocznicy przybycia osadników z Bambergu.

W 2005 r. powstało w Poznaniu Muzułmańskie Centrum Kulturalno-Oświatowe, grupujące mużulmanów z całego regionu. Jest to jedyna tego typu instytucja w Wielkopolsce. Siedziba Centrum znajduje się na Górczynie. Nazywane jest „poznańskim meczetem”, ale nie jest nim w tradycyjnym tego słowa znaczeniu. Odbywają się tam oczywiście modlitwy, nie tylko piątkowe, w specjalnie przygotowanej do tego celu sali modlitewnej, ale Centrum spełnia też inne funkcje. Integruje poznańskich mużulmanów, a także prowadzi działania edukacyjne, skierowane głównie do ludności niemuzułmańskiej (historia na podstawie opracowania Macieja Brzezińskiego). Dziś społeczność mużulmańska jest różnorodna, tworzą ją nie tylko studenci, ale także lekarze, prawnicy czy biznesmeni.

Jedność w różnorodności

Poznań może poszczycić się obecnością w mieście przedstawicieli trzech największych religii monoteistycznych świata, co nie jest tak częste w kraju. To ogromny dar, gdyż służy wzbogacaniu miasta i jego mieszkańców. Może dziś mniej widać, przez pandemię, mużulmanów zdążających w piątki do meczetu przy ul. Biedrzyckiego czy Żydów do synagogi na ul. Stawnej, a chrześcijan zmierzających do swoich kościołów w niedziele. Tworzymy jednak społeczność starającą się ze sobą współpracować. Wiele rzeczy nasz łączy: wiara w Jednego Boga, którą wyrażamy przez modlitwę, post, jałmużnę – sposobami dla nas charakterystycznymi; wspólny przodek wiary, patriarcha Abraham; wartościami są dla nas rodzina, poszanowanie życia, troska o przyrodę i wiele innych. Mamy swoje odrębne święta, liturgie, księgi święte (dla chrześcijan jest nią także żydowski Stary Testament), teologię i kulturę (choć są i elementy podobne). Staramy się prowadzić dialog życia między sobą, darzyć się miłością i szacunkiem, razem pracując w wielu miejscach, służąc innym. Parafrazując słowa Cypriana Norwida, staramy się „różnić pięknie” w tym naszym poznańskim frytlu – kawałku świata, który podarowany nam został, jak wierzymy, przez Boga.

O. Marcin Wrzos OMI, „Misyjne Drogi” i misyjne.pl

* * *

CZY ISTNIEJE WZORZEC PIĘKNEGO RÓŻNIENIA SIĘ? TRADYCJA ŻYDOWSKA PROPONUJE GODNY UWAGI MODEL.

DWAJ WIELCY MĘDRCY, HILEL I SZAMAJ, STWORZYLI SWOJE SZKOŁY INTERPRETACJI PRAWA RELIGIJNEGO. W WIELU KWESTIACH MIELI ODMIENNE OPINIE. WEDLE ROZSTRZYGNIEŃ PRZYJĘTYCH W TALMUDZIE PRAWIE ZAWSZE PRAWO JEST ZGODNE Z POGŁĄDEM HILELA. JEDNAK OBIE OPINIE SĄ ZAPISANE, ZACHOWANE, OBU SIĘ UCZYMY. DLACZEGO?

Pierwszym powodem tego, że nie ma wątpliwości, iż różnili się pięknie, jest talmudyczne określenie: ich spór toczy się „w imię Niebios”. Ich kontrowersja jest wręcz prototypem takiego sporu. Na przeciwnym biegunie jest spór Koracha i jego zwolenników, czyli bunt części pierworodnych i innych ówczesnych osobistości przeciw Mojżeszowi; i oni chcieli przewodzić. Wedle Miszny tylko polemika „w imię Niebios” ostoja się. Jest godna zachowania, gdyż nie jest podjęta w imię osobistych korzyści, a obu stronom chodzi o realizowanie najwyższych wartości, o zgodność z innymi przyjętymi zasadami, może też o pozytywne efekty edukacyjne itp.

Drugim powodem przytaczanym w Talmudzie jest to, co dało się usłyszeć w czasie jednej z dysput. Otóż, głos niebiański oznajmił, iż obie opinie są „głosem Boga żywego”, ale prawo jest według Hilela. Wyjaśnienie tej decyzji odwołuje się nie do tego, że opinie Hilela są z reguły bardziej liberalne niż Szamaja, formułując łagodniejsze wymagania, ale do sposobu polemizowania: w szkole Hilela byli skromni, nie przejawiali zarozumiałości i studiując wykładnię prawa, w pierwszej kolejności przedstawiali opinie Szamaja.

Można by zapytać, po co decydować, jakie ma być prawne rozstrzygnięcie, skoro obie propozycje są szacowne. Niech każdy sobie wybierze. Odpowiedź, wedle której funkcjonuje żydowska tradycja, jest następująca: póki chodzi o poglądy, o interpretacje, możliwe są różne wersje. Natomiast gdy chodzi o sposób postępowania, zachowania, o rytuały – trzeba decydować, co obowiązuje, gdyż w ten sposób zachowany jest jednolity styl, który buduje wspólnotę. Dlatego można powiedzieć, że tradycyjny judaizm jest bardziej ortopraksją niż ortodoksją, czyli raczej prawidłowym postępowaniem niż prawidłowym mniemaniem.

Czy powyższy model da się zastosować do różnic między religiami? Chociaż między religiami z pnia Abrahamowego? Różnica poglądów nie musi być problemem, a na pewno nie musi być groźna, gdy istnieje wspólna, mocna podstawa, do której odwołują się obie strony. Najlepiej, gdy jest ona tak oczywista, że niezauważalna.

Wszyscy odwołują się, niekoniernie świadomie, do wspólnych ludzkich cech, potrzeb i wartości. Ponadto ludzie współcześni opierają się na aktualnej cywilizacji, na naukach ścisłych, które są nam wspólne. Te elementy łączące są jednak

Pasażerowie w czasie pandemii podczas **jazdy bimbą** (tramwajem) MPK Poznań.

niewystarczające, aby uniknąć konfliktów kulturowych, w tym konfliktów spowodowanych różnicami religijnymi. Niewątpliwie religie mają wielki potencjał prowokowania waśni, nienawiści, a nawet wojen. W obecnych czasach wiele osób uważa, że pozbycie się religii uzdrowi relacje społeczne. Jednak jeszcze więcej osób się z tym nie zgadza. Są co najmniej trzy powody tej niezgody. Jednym jest głębokie osadzenie form religijnych we wszystkich społeczeństwach; drugi to fakt, że odchodzenie od tradycyjnych religii powoduje często przyjęcie rozmaitych ideologii i quasi-religii, które nie są wcale bardziej bezpieczne, bo dzielą ludzi równie mocno. Trzeci, i może najważniejszy, jest taki, że problemy, które mają u swoich źródeł religie i różnice między nimi, można rozwiązywać nie przez ignorowanie wymiaru wyznaniowego, ale tylko uwzględniając go, czyniąc religie częścią rozwiązania. Ważnym krokiem w tym kierunku jest wskazanie pojęć wspólnych religiom, a zarazem takich, które są istotne dla współczesnego człowieka.

Jeśli chodzi o judaizm, chrześcijaństwo i islam, to wspólny jest Bóg i Jego jedyność, odwołanie do patriarchy Abrahama oraz podstawowe zasady moralne. Z pewnością możliwa jest ścisła współpraca na rzecz sprawiedliwości i pokoju. Więcej można rzec o wspólnocie pojęciowej judaizmu i chrześcijaństwa. Wedle pionierskiej deklaracji żydowskiej *Dabru emet* („Mówcie prawdę”) z 2000 roku wspólna jest również Biblia hebrajska (którą chrześcijanie nazywają Starym Testamentem) oraz uznanie związku Żydów z Ziemią Izraela; centralną rolę gra „niezbywalna świętość i godność każdej istoty ludzkiej. Wszyscy zostaliśmy stworzeni na obraz Boga”. W oświadczeniu rabinów ortodoksyjnych pt. „Czynić wolę naszego Ojca w niebie: ku partnerstwu Żydów i chrześcijan” z 2015 roku czytamy, że wspólne są: „etyczny monoteizm Abrahama, relacja z Jedynym, Stwórcą Nieba i Ziemi, który miłuje i troszczy się o każdego z nas, żydowskie Pismo Święte, przekonanie o wiążącej mocy tradycji, wartości życia, rodziny, współczującej prawości, sprawiedliwości, niezaprzeczalnej wolności, uniwersalnej miłości i ostatecznym pokoju na świecie”. Z kolei wspólny dla judaizmu i islamu jest nacisk na prawo religijne i wynikające z tego podejścia obowiązki, które dotyczą każdego wiernego.

stnieje oczywiście wiele różnic między judaizmem a chrześcijaństwem i islamem. Jedną z nich jest szczególnie ważna: judaizm nie jest misyjny. Choć można zostać Żydem, to zasadniczo oczekujemy, że każdy będzie porządnym człowiekiem, pozostając w ramach swojej tradycji, zwłaszcza właśnie tradycji odwołującej się do Abrahama. Od wieków jest przyjęte, że ludzie innych wyznań, a na pewno chrześcijanie i muzułmanie, mogą osiągnąć zbawienie wieczne. Jest tak, choć tradycyjny judaizm widzi w chrześcijaństwie – ale nie w islamie – elementy bałwochwalcze, widoczne np. w kulcie wizerunków rzeźbionych czy świętych obrazów. Zarazem żyjący wśród muzułmanów wielki autorytet judaizmu Majmonides (XII w.) wyróżnia

właśnie chrześcijan jako tych, z którymi można studiować Pismo, bo uznają jego objawiony charakter. Należy dodać, iż pojawili się obecnie rabini, którzy są gotowi widzieć zasadniczo monoteistyczny rdzeń również w religiach wywodzących się z Indii. Już w średniowieczu byli rabini, którzy akceptację pluralizmu religijnego uzasadniali cytatem z proroka Malachiasza: „Gdyż od wschodu słońca aż do jego zachodu wielkie jest imię moje wśród narodów i na wszystkich miejscach spala się kadzidła i składa się czyste ofiary na cześć mojego imienia, bo imię moje jest wielkie wśród narodów – mówi Pan zastępów”.

Elementy wspólne mogą zarazem różnić. Ważnym przykładem jest idea mesjańska. Jej obecność – łączy, jej interpretacje i zastosowania – różni. Żydowskie podejście wyraził Majmonides, który nauczał, że „wszystkie czyny Jezusa z Nazaretu i Izmaelity, który przyszedł po nim, służą do tego, by przygotować drogę dla przyjścia Mesjasza i naprawy całego świata”.

zy w rodzinie religii Abrahamowych da się zatem różnić pięknie, tak jak Hilel i Szamaj? Czy nasze spory są „w imię Niebios”? Na pewno często takie nie były. Aby były, musimy wszyscy uznawać nawzajem swoją prawowitość, czyli widzieć równocześnie naszych tradycje, ich zdolność do zbliżania do Boga, co oznacza przede wszystkim postępowanie zgodne z Jego wolą. Konsekwencją takiego ujęcia będzie uznanie, że między nami nie ma konfliktu, a nawet sporu; idziemy bowiem paralelnymi drogami. To dialogowe nastawienie ma się przejawiać jako zarzucenie chęci kwestionowania religijności innych i uznanie różnic za wyraz odmiennych sposobów dążenia do tego samego celu – lepszego świata dla wszystkich ludzi. Głęboka wspólnota może, jak głosi *Dabru emet*, „być podstawą wielkiego świadectwa wobec całej ludzkości, by poprawiać życie wszystkich ludzi, naszych bliźnich, i by przeciwstawiać się niemoralności i bałwochwalstwu, które nas rani i degraduje”.

Prof. STANISŁAW KRAJEWSKI
Uniwersytet Warszawski, Wydział Filozofii

Turyści zebrani w południe na poznańskim **Starym Rynku** podziwiają trykające się koziołki.

KALENDARZ W NASZYM FYRTLU. CHRZEŚCIJANIE, ŻYDZI, MUZUŁMANIE RAZEM

Koncepcja redakcyjna i opracowanie kalendarzy:

imam Ligi Muzułmańskiej w RP dr Youssef Chadid, Alicja Kobus, Przewodnicząca Gminy Wyznaniowej Żydowskiej w Poznaniu, ojciec dr Marcin Wrzos OMI

Zdjęcia na okładce: Krzysztof Karwan z Pixabay.com (górne lewe), Robert Woźniak (górne prawe), pozostałe zdjęcia Freepik.com

Korekta: Hubert Piechocki **Projekt graficzny:** morawski-design

Wydawca: Sfinansowano ze środków budżetowych Urzędu Miasta Poznania, do bezpłatnej dystrybucji

Współwydawca: Wydawnictwo Miejskie Poznania

2020 Poznań © Misyjne Drogi, misyjne.pl

	STYCZEŃ	TEVET	DZUMADA AL-ULA
Pt	1 Bożej Rodzicielki Maryi Obrzezanie Pańskie Ps Nowy Rok	17 Szabat 15:29 Zapalenie świec Nowy Rok	17 Dzień Zgromadzenia Nowy Rok
So	2	18 Parsza Wajechi 16:48 Hawdala (50 min)	18
N	3 Dzień Pański	19	19
Pn	4	20	20
Wt	5	21	21
Śr	6 Objawienie Pańskie Epifania Ps Sk	22	22
Cz	7 Naradzenie Pańskie Gk Ps	23	23
Pt	8	24 Szabat 15:37 Zapalenie świec	24 Dzień Zgromadzenia
So	9	25 Parsza Szemot 16:56 Hawdala (50 min)	25
N	10 Dzień Pański Niedziela Chrztu Pańskiego	26	26
Pn	11	27	27
Wt	12	28	28
Śr	13	29	29
Cz	14	1 SH'VAT Rosz Chodesz Sh'vat	DZUMADA AL-ACHIRA 1
Pt	15	2 Szabat 15:47 Zapalenie świec	2 Dzień Zgromadzenia
So	16	3 Parsza Waera 17:05 Hawdala (50 min)	3
N	17 Dzień Pański XXIV Dzień Judaizmu w Kościele katolickim	4	4
Pn	18 Rozpoczęcie Tygodnia Modlitwy o Jedność Chrześcijan	5	5
Wt	19 Święto Chrztu Pańskiego Gk Ps	6	6
Śr	20	7	7
Cz	21 Dzień Babci	8 Dzień Babci	8 Dzień Babci
Pt	22 Dzień Dziadka	9 Szabat 15:59 Zapalenie świec Dzień Dziadka	9 Dzień Zgromadzenia Dzień Dziadka
So	23	10 Parsza Bo 17:15 Hawdala (50 min)	10
N	24 Dzień Pański	11	11
Pn	25	12	12
Wt	26 XXI Dzień Islamu w Kościele katolickim	13	13
Śr	27	14	14
Cz	28	15	15
Pt	29	16 Szabat 16:11 Zapalenie świec	16 Dzień Zgromadzenia
So	30	17 Parsza Beszalach 17:27 Hawdala (50 min)	17
N	31 Dzień Pański	18	18

Styczeń / January 2021

Tevet 5781 Sh'vat

Dzumada al-ula 1442 Dzumada al-achira

ROBERT WOZNIAK

+ **Objawienie Pańskie**, które katolicy świętują 6 stycznia, jest przypomnieniem momentu, kiedy Trzej Królowie, podążając za Gwiazdą Betlejemską, przybyli do Betlejem, miejsca narodzin Jezusa Chrystusa, który z miłości dla nas stał się człowiekiem. W tym dniu na drzwiach domów pisze się C+M+B 2021, przyznając się w ten sposób do swojej wiary. Rodziny, szczególnie dzieci, biorą udział w Orszakach Trzech Króli i w innych przedstawieniach bożonarodzeniowych (jasełkach). W tym czasie katolicy zapraszają do swoich domów rodzinnych księży na wspólną modlitwę i rozmowę.

COTTONBRO/PEXELS.COM

★ **Shema Israel** jest modlitwą żydowską, recytowaną rano i wieczorem. Nie zawiera prośb, pochwał czy błagań. W modlitwie Shema Bóg mówi do Żydów za pośrednictwem Tory. Słowo Shema oznacza: „słuchaj”. Recytacja Shema Israel jest najwyższym aktem wiary (Rabin Jonathan Sacks).

ROBERT WOZNIAK

☾ **Meczet** jest miejscem, w którym muzułmanie modlą się, spotykają się ze sobą. Jego wnętrza są udekorowane wersetami z Koranu, mozaikami, ozdobnymi ornamentami pisanymi kaligrafią arabską. Wchodząc do meczetu należy zdjąć obuwie, aby miejsce wykonywania modlitwy pozostało czyste.

	LUTY	SH'VAT	DZUMADA AL-ACHIRA
Pn	1 Ofiarowanie Pańskie <i>Hypapante</i> <small>Ps Sk</small>	19 	19
Wt	2	20	20
Śr	3	21	21
Cz	4	22	22
Pt	5	23 Szabat 16:22 Zapalenie światec	23 Dzień Zgromadzenia
So	6	24 Parsza Jitro 17:37 Hawdala (50 min)	24
N	7 Dzień Pański	25	25
Pn	8	26	26
Wt	9	27	27
Śr	10	28	28
Cz	11	29	29
Pt	12	30 Szabat Rosz Chodesz Adar 16:36 Zapalenie światec	30 Dzień Zgromadzenia
So	13	A D A R 1 Szabbat Szekalim Rosz Chodesz Adar Parsza Miszpaim 17:49 Hawdala	R A D Ż A B 1
N	14 Dzień Pański	2	2
Pn	15 <i>Hypapante - Spotkanie Pańskie</i> <small>Ps</small>	3	3
Wt	16	4	4
Śr	17 Środa popielcowa <i>Środa Popielcowa</i> <small>Ps Sk</small>	5	5
Cz	18	6	6
Pt	19	7 Szabat 16:49 Zapalenie światec	7 Dzień Zgromadzenia
So	20	8 Szabbat Zachor Parsza Teruma 18:01 Hawdala (50 min)	8
N	21 Dzień Pański 1. Niedziela Wielkiego Postu	9	9
Pn	22	10	10
Wt	23	11	11
Śr	24	12	12
Cz	25	13 Post Esther Erew Purim	13
Pt	26	14 Szabat Purim 17:02 Zapalenie światec	14 Dzień Zgromadzenia
So	27	15 Parsza Tecawe 18:13 Hawdala (50 min)	15
N	28 Dzień Pański 2. Niedziela Wielkiego Postu	16 Szuszan Purim	16

Oznaczenia skrótów:

Ew – ewangelicy
Gk – grekokatolicy
Ps – prawosławni
Pt – protestanci
Sk – starokatolicy

Luty / February 2021

Sh'vat 5781 Adar

Dzumada al-achira 1442 Radżab

FREPIK.COM

 Szabat upamiętnia zakończenie procesu stwarzania świata przez Boga. Celebrowanie Szabatu polega na całkowitym zaprzestaniu pracy, poświęceniu czasu na modlitwę, studiowaniu Tory, a także na spotkaniu się z bliskimi osobami. To, jak podkreśla Rabin David Hartman, radosny czas, kiedy człowiek przyjmuje perspektywę stworzenia, a nie Stworzyciela. Błogosławieństwem Szabatu jest menucha, radość odpoczynku od trudu codzienności (Dayan Isidor Grunfeld).

ROBERT WOŹNIAK

 Muzułmanie spotykają się w każdy piątek w południe na modlitwie. Muzułmanie – mężczyźni i kobiety – udają się do meczetu, gdzie imam głosi piątkowe kazanie. W Poznaniu głoszone jest ono w trzech językach – po polsku, arabsku i angielsku. Po kazaniu imam prowadzi wspólną modlitwę.

ROBERT WOŹNIAK

 Środa Popielcowa to pierwszy dzień czterdziestodniowego Wielkiego Postu, w czasie którego chrześcijanie przygotowują się do świąt Zmartwychwstania Pańskiego. Podczas liturgii wierni mają posypywane głowy popiołem na znak pokuty i słyszą słowa: „Nawracajcie się i wierźcie w Ewangelię”.

	MARZEC	ADAR	RADZAB
Pn	1 	17 	17
Wt	2	18	18
Śr	3	19	19
Cz	4	20	20
Pt	5 Świątowy Dzień Modlitwy (ekumeniczne)	21 Szabat 17:20 Zapalenie świec	21 Dzień Zgromadzenia
So	6	22 Szabbat Parah Parsza Ki Tisa 18:31 Hawdala (50 min)	22
N	7 Dzień Pański 3. Niedziela Wielkiego Postu	23	23
Pn	8	24	24
Wt	9	25	25
Śr	10	26	26
Cz	11	27	27 Podróż nocna proroka Muhammada i jego Wniebowstąpienie
Pt	12	28 Szabat 17:33 Zapalenie świec	28 Dzień Zgromadzenia
So	13	29 Szabbat HaChodesz Parsza Waajlech-Pekude 18:44 Hawdala	29
N	14 Dzień Pański 4. Niedziela Wielkiego Postu <i>N. Seropustna</i> ^{64 Ps}	1 N I S A N Rosh Chodesh Nisan	30
Pn	15	2	1 SZABAN
Wt	16	3	2
Śr	17	4	3
Cz	18	5	4
Pt	19	6 Szabat 17:45 Zapalenie świec	5 Dzień Zgromadzenia
So	20	7 Parsza Wajikra 18:56 Hawdala (50 min)	6
N	21 Dzień Pański 5. Niedziela Wielkiego Postu	8	7
Pn	22	9	8
Wt	23	10	9
Śr	24	11	10
Cz	25 Zwiastowanie Pańskie <i>Zwiastowanie Pańskie</i> ^{5k}	12 Post Bechorot	11
Pt	26	13 Szabat 17:58 Zapalenie świec	12 Dzień Zgromadzenia
So	27	14 Szabbat HaGadol Erew Pesach Parsza Caw 19:09 Zapalenie świec	13
N	28 Dzień Pański Niedziela Palmowa <i>N. Palmowa</i> ^{5k}	15 Pesach I 20:11 Zapalenie świec	14
Pn	29	16 Pesach II 1. dzień Omeru 20:13 Zapalenie świec	15
Wt	30	17 Pesach III (CH" M) 2. dzień Omeru	16
Śr	31	18 Pesach IV (CH" M) 3. dzień Omeru	17

Marzec / March 2021

Adar 5781 Nisan

Radżab 1442 Szaban

UNSPASH.COM

 Meczet Al-Haram znajduje się w Mekce, jest największym i najważniejszym meczetem na świecie. W jego środku znajduje się Al-Ka'ba (Dom Boga), w kierunku której modlą się muzułmanie na całym świecie. Według Koranu prorok Abraham wraz ze swoim synem Ismailem otrzymali od Boga nakaz wybudowania świątyni (Domu Bożego), aby wierni modlili się przy niej i do niej pielgrzymowali. Każdego roku podczas pielgrzymki Dom Boga odwiedzają 4 mln wiernych. Jedną z form modlitwy jest siedmiokrotne okrążanie Al-Ka'by, kiedy to wierni wspominają Boga i wnoszą do Niego prośby.

ROBERT WÓZNIK

 Dzieła miłosierdzia pozwalają nam zbliżyć się do Boga poprzez służbę na rzecz ludzi najbardziej potrzebujących. W Poznaniu chrześcijanie angażują się w wiele dzieł pomocy, np. noclegownie, jadłodajnie, wolontariat na rzecz chorych, świetlice środowiskowe, wakacyjne wyjazdy dzieci.

FREEMIK.COM

 Święto Purim, celebrowane przez Żydów najczęściej w marcu, upamiętnia ocalenie Narodu Żydowskiego z rąk Hamana, weziry króla Achaszwerosza. Żydzi w czasie tego święta przebierają się, radują, a także dają upominki swoim przyjaciołom, a z ubogimi dzielą się jałmużną.

	KWIECIEŃ	NISAN	SZABAN
Cz	1 Wielki Czwartek Msza św. Wieczerzy Pańskiej <i>Wielki Czwartek</i> <small>EW SK</small>	19 Pesach V (CH ^M) 4. dzień Omeru	18
Pt	2 Wielki Piątek Liturgia Męki Pańskiej <i>Wielki Piątek</i> <small>EW SK</small>	20 Pesach VI (CH ^M) 5. dzień Omeru 19:10 Zapalenie świecec	19 Dzień Zgromadzenia
So	3 Wielka Sobota Wigilia Paschalna <i>Wielka Sobota</i> <small>EW SK</small>	21 Pesach VII 6. dzień Omeru 20:22 Zapalenie świecec	20
N	4 Dzień Pański Wielkanoc Niedziela <i>Zmartwychwstania</i> <small>EW SK</small>	22 Pesach VIII 7. dzień Omeru 20:24 Hawdala (50 min)	21
Pn	5 Poniedziałek Wielkanocny	23 8. dzień Omeru	22
Wt	6	24 9. dzień Omeru	23
Śr	7 <i>Zwiastowanie Bogurodzicy</i> <small>GA PS</small>	25 10. dzień Omeru	24
Cz	8	26 Jom HaShoah 11. dzień Omeru	25
Pt	9	27 Szabat 12. dzień Omeru 19:22 Zapalenie świecec	26 Dzień Zgromadzenia
So	10	28 Parsza Szemini 13. dzień Omeru 20:36 Hawdala (50')	27
N	11 Dzień Pański 2. N. Wielkanocna N. Miłosierdzia	29 14. dzień Omeru	28
Pn	12	30 Rosz Chodesz Iyyar 15. dzień Omeru	29
Wt	13	1 IYYAR Rozs Chodesz Iyyar 16. dzień Omeru	1 RAMADAN Pierwszy dzień Ramadanu (Post)
Śr	14	2 Jom HaZikaron 17. dzień Omeru	2
Cz	15	3 Jom HaAtzma'ut 18. dzień Omeru	3
Pt	16	4 Szabat 19. dzień Omeru 19:34 Zapalenie świecec	4 Dzień Zgromadzenia
So	17	5 Parsza Tazrija-Mecora 20. dzień Omeru 20:50 Hawdala (50')	5
N	18 Dzień Pański 3. Niedziela Wielkanocna	6 21. dzień Omeru	6
Pn	19	7 22. dzień Omeru	7
Wt	20	8 23. dzień Omeru	8
Śr	21	9 24. dzień Omeru	9
Cz	22	10 25. dzień Omeru	10
Pt	23	11 Szabat 26. dzień Omeru 19:46 Zapalenie świecec	11 Dzień Zgromadzenia
So	24	12 Parsza Achare Mot-Kedoshim 27. dzień Omeru 21:04 Hawdala (50')	12
N	25 Dzień Pański 4. N. Wielkanocna N. Palmowa <small>GA PS</small>	13 28. dzień Omeru	13
Pn	26	14 Pesach Sheni 29. dzień Omeru	14 Piętnasta modlitwa at-tarali'h (polowa Ramadanu)
Wt	27	15 30. dzień Omeru	15
Śr	28	16 31. dzień Omeru	16
Cz	29 <i>Wielki Czwartek</i> <small>GA PS</small>	17 32. dzień Omeru	17
Pt	30 <i>Wielki Piątek</i> <small>GA PS</small>	18 Szabat Lag BaOmer 33. dzień Omeru 19:59 Zapalenie świecec	18 Dzień Zgromadzenia

Kwiecień / April 2021

Nisan 5781 Iyyar

Szaban 1442 Ramadan

ROBERT WOJCIK

+ **Triduum Paschalne (Wielkanoc).** Najważniejsze święta chrześcijan. Wówczas celebrowane jest misterium paschalne: męki, śmierci i zmartwychwstania Jezusa Chrystusa. Triduum rozpoczyna się wieczorną mszą św. w Wielki Czwartek (w czasie której wspomina się ustanowienie Eucharystii i obmywa się nogi na znak gotowości do służby). Następnego dnia odprawiana jest liturgia Wielkiego Piątku (podczas której całowany jest krzyż), a kończy się liturgią Wielkiej Soboty (wigilia paschalna, w czasie której do wspólnoty Kościoła przyjmowani są zarówno dorośli, jak i dzieci).

FREEMIK.COM

✡ **Święto Pesach** upamiętnia wyjście Żydów z Egiptu. W trakcie uczytu pesachowej (Sederu) wspomniana jest niewola egipska, a także cudowne wyzwolenie Ludu Izraela spod jarzma faraona. Jednym z ważnych przykazań (micw) jest spożycie podczas Sederu macy niezakwaszonego chleba, symbolizującego pokorę.

FREEMIK.COM

☾ Muzułmanie **podczas miesiąca Ramadan** powstrzymują się, w ciągu dnia, od jedzenia i picia. Po zachodzie słońca, przerywa się post, zjadając kilka daktyli lub pijąc odrobinę wody lub mleka. Po modlitwie wspólnie spożywa się, w gronie najbliższych i często znajomych, pierwszy posiłek – *iftar*.

	MAJ	IYYAR	RAMADAN
So	1 Wielka Sobota Święto Pracy	19 Parsza Emor 34. dzień Omeru 21:19 Hawdala Święto Pracy	19 Święto Pracy
N	2 Dzień Pański 5. N. Wielkanocna <i>Wielkanoc</i>	20 35. dzień Omeru	20
Pn	3 Święto Konstytucji Trzeciego Maja	21 36. dzień Omeru Święto Konstytucji Trzeciego Maja	21 Święto Konstytucji Trzeciego Maja
Wt	4	22 37. dzień Omeru	22
Śr	5	23 38. dzień Omeru	23
Cz	6	24 39. dzień Omeru	24
Pt	7	25 Szabat 40. dzień Omeru 20:10 Zapalenie świecek	25 Dzień Zgromadzenia
So	8	26 Parsza Behar- Bechukotai 41. dzień Omeru 21:34 Hawdala (50')	26 Lajlat al-Kadr (Noc Przeznaczenia)
N	9 Dzień Pański 6. Niedziela Wielkanocna	27 42. dzień Omeru	27
Pn	10	28 Jom Yerushalayim 43. dzień Omeru	28
Wt	11	29 44. dzień Omeru	29
Śr	12	1 SIVAN Rosz Chodesz Sivan 45. dzień Omeru	30 Ostatni dzień miesiąca postu
Cz	13 Wniebowstąpienie <i>Pańskie</i>	2 46. dzień Omeru	1 SZAWWAL Id al-Fitr Święto Przerwania Postu
Pt	14	3 Szabat 47. dzień Omeru 20:22 Zapalenie świecek	2 Dzień Zgromadzenia Święto Przerwania Postu
So	15	4 Parsza Bamidbar 48. dzień Omeru 21:48 Hawdala (50 min)	3
N	16 Dzień Pański Wniebowstąpienie Pańskie	5 Erew Szawuot 49. dzień Omeru 20:25 Zapalenie świecek	4
Pn	17	6 Szawuot I 21:52 Zapalenie świecek	5
Wt	18	7 Szawuot II 21:54 Hawdala (50')	6
Śr	19	8	7
Cz	20	9	8
Pt	21	10 Szabat 20:32 Zapalenie świecek	9 Dzień Zgromadzenia
So	22	11 Parsza Naso 22:02 Hawdala (50 min)	10
N	23 Dzień Pański Zesłanie Ducha Świętego	12	11
Pn	24	13	12
Wt	25	14	13
Śr	26 Dzień Matki	15 Dzień Matki	14 Dzień Matki
Cz	27 Chrystusa Najwyższego i Wiecznego Kapłana	16	15
Pt	28	17 Szabat 20:42 Zapalenie świecek	16 Dzień Zgromadzenia
So	29	18 Parsza Behaalotcha 22:14 Hawdala (50 min)	17 VIII Dzień Chrześcijaństwa wśród Muzułmanów w Polsce
N	30 Dzień Pański Trójcy Przenajświętszej <i>Trójcy św.</i>	19	18
Pn	31	20	19

Maj / May 2021

Iyyar 5781 Sivan

Ramadan 1442 Szawwal

UNSPPLASH.COM

Celebrowane wiosną **święto Szawuot** upamiętnia kluczowe dla Żydów wydarzenie nadanie Tory na Górze Synaj. Lud Izraela zobowiązał się wówczas do przestrzegania praw Tory. Według jednego z midrasz pod Górą Synaj znajdowały się w czasie nadania Tory wszystkie pokolenia Izraela.

UNSPPLASH.COM

Jałmużnę Al-Fitr daje się na zakończenie Ramadanu przed świętem Al-Fitr. Jest to obowiązek nałożony na każdego muzułmanina: na dzieci i osoby dorosłe (na kobiety i mężczyzn), aby pomóc ludziom będącym w potrzebie. Jest nakładany adekwatnie do liczby osób w rodzinie.

PREZENTYSLAW.PATKOWSKI/PAP

Majowe to nabożeństwa ku czci Najświętszej Maryi Panny, najważniejszej kobiety w historii świata, Matki Jezusa Chrystusa. W kościołach w Polsce, a także przy wielu przydrożnych kaplicach, odmawiana jest litania loretańska ku Jej czci. Jest to wyraz naszego szczególnego przywiązania do Niej.

	CZERWIEC	SIVAN	SZAWWAL
Wt	1 Dzień Dziecka	21 Dzień Dziecka	20 Dzień Dziecka
Śr	2	22	21
Cz	3 Boże Ciało	23	22
Pt	4	24 Szabat 20:50 Zapalenie świec	23 Dzień Zgromadzenia
So	5	25 Parsza Szelach 22:25 Hawdala (50 min)	24
N	6 Dzień Pański	26	25
Pn	7	27	26
Wt	8	28	27
Śr	9	29	28
Cz	10 Wniebowstąpienie Pańskie <small>18 Ps</small>	30 Rosz Chodesz Tamuz	29
Pt	11 Najświętszego Serca Pana Jezusa	1 TAMUZ Szabat Rosz Chodesz Tamuz 20:56 Zapalenie świec	30 Dzień Zgromadzenia
So	12	2 Parsza Korach 22:33 Hawdala (50 min)	1 ZU AL-KI'DA
N	13 Dzień Pański	3	2
Pn	14	4	3
Wt	15	5	4
Śr	16	6	5
Cz	17	7	6
Pt	18	8 Szabat 20:59 Zapalenie świec	7 Dzień Zgromadzenia
So	19	9 Parsza Chukat 22:37 Hawdala (50 min)	8
N	20 Dzień Pański Pięćdziesiątnica <small>18 Ps</small>	10	9
Pn	21	11	10
Wt	22	12	11
Śr	23 Dzień Ojca	13 Dzień Ojca	12 Dzień Ojca
Cz	24	14	13
Pt	25	15 Szabat 21:00 Zapalenie świec	14 Dzień Zgromadzenia
So	26	16 Parsza Balak 22:37 Hawdala (50 min)	15
N	27 Dzień Pański	17	16
Pn	28	18	17
Wt	29 Uroczystość Świętych Apostołów Piotra i Pawła, patronów Poznania	19	18
Śr	30	20	19

Czerwiec / June 2021

Sivan 5781 Tamuz

Szawwal 1442 Zu al-ki'da

ROBERT WÓŻNIAK

 Misbaha jest podobna w swoim kształcie do różańca, ma 99 elementów, co każde 33 elementy mamy specjalny element rozdzielający. Muzułmanie używają jej do pomocy w liczeniu podczas wspomnienia Boga, ale nie jest to przedmiot, z którego muzułmanin musi korzystać. Jest to przedmiot tradycyjny. Muzułmanin, używając misbahi, przez pierwsze 33 elementy mówi: *subhana-llah* („chwała niech będzie Bogu”). Przy kolejnych 33 elementach powtarza: *al-hamdu li-llah* („podziękowanie należy się Bogu”). Ostatnim 33 elementem towarzyszą słowa: *Allahu akbar* („Bóg jest wielki”).

ROBERT WÓŻNIAK

 Uroczystość Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa (Boże Ciało). Święto ku czci Najświętszego Sakramentu (wierzymy, że pod osłoną chleba i wina obecny jest Jezus Chrystus). W Polsce tego dnia uczestniczymy w procesjach z Najświętszym Sakramentem ulicami naszych parafii.

FREERIK.COM

 Nauka zajmuje zasadnicze miejsce w judaizmie. Rodzice mają obowiązek przekazania dziecku wiedzy na temat przykazań. Edukacja żydowska rozpoczyna się od wczesnego dzieciństwa i trwa przez całe życie. W tradycji talmudycznej nauka jest ważniejsza od uczynków, ponieważ to właśnie studiowanie Tory prowadzi do uczynków.

	LIPIEC	TAMUZ	ZU AL-KI'DA
Cz	1 	21 	20
Pt	2	22 Szabat 20:59 Zapalenie świecek	21 Dzień Zgromadzenia
So	3	23 Parsza Pinchas 22:34 Hawdala (50 min)	22
N	4 Dzień Pański	24	23
Pn	5	25	24
Wt	6	26	25
Śr	7	27	26
Cz	8	28	27
Pt	9	29 Szabat 20:55 Zapalenie świecek	28 Dzień Zgromadzenia
So	10	AV 1 Rosz Chodesz Av Parsza Matot-Mase 22:26 Hawdala (50')	29
N	11 Dzień Pański	2	ZU AL-HIDŻDZA 1
Pn	12	3	2
Wt	13	4	3
Śr	14	5	4
Cz	15	6	5
Pt	16	7 Szabat 20:48 Zapalenie świecek	6 Dzień Zgromadzenia
So	17	8 Szabbat Chazon Erev Tish'a B'Av Parsza Dewarim 22:16 Hawdala (50')	7
N	18 Dzień Pański	9 Tish'a B'Av	8 Początek Pielgrzymki
Pn	19	10	9 Dzień Arafa (drugi dzień pielgrzymki)
Wt	20	11	10 Id al-Adha - Dzień I Święto Ofiarowania
Śr	21	12	11 Id al-Adha - Dzień II Święto Ofiarowania
Cz	22	13	12 Id al-Adha - Dzień III Święto Ofiarowania
Pt	23	14 Szabat 20:39 Zapalenie świecek	13 Dzień Zgromadzenia Id al-Adha - Dzień IV Święto Ofiarowania
So	24	15 Tu B'Av Szabbat Nachamu Parsza Waetchanan 22:04 Hawdala (50')	14
N	25 Dzień Pański	16	15
Pn	26	17	16
Wt	27	18	17
Śr	28	19	18
Cz	29	20	19
Pt	30	21 Szabat 20:28 Zapalenie świecek	20 Dzień Zgromadzenia
So	31	22 Parsza Ekw 21:49 Hawdala (50 min)	21

Lipiec / July 2021

Tamuz 5781 Tamuz

Zu al-ki'da 1442 Zu al-hidżdża

MICHAŁ JADWISZCZAK

+ **Dzień Pański (niedziela).** To dzień tygodnia poświęcony szczególnie Bogu i rodzinie. Katolicy i prawosławni uczestniczą wtedy w obowiązkowej modlitwie (msza św.). Protestanci organizują nabożeństwa, których częścią zazwyczaj jest wieczerza Pańska, czyli łamanie chleba. W okresie wakacyjnym wielu chrześcijan bierze udział także w rekolekcjach i swój wolny czas wykorzystują na modlitwę, w tym modlitwę Pismem Świętym. Rozważanie Starego i Nowego Testamentu przybliża ich do odkrywania relacji z Bogiem.

UNSPPLASH.COM

★ **Jerozolima,** to tam mieści się Ściana Zachodnia (Ha-Kotel), która niegdyś stanowiła część Świątyni Jerozolimskiej. Ważną rolę w tradycji żydowskiej odgrywają posty, które upamiętniają: oblężenie Jerozolimy, zburzenie murów tego miasta, a także zniszczenie Świątyni Jerozolimskiej. Obecnie w Jerozolimie kwitnie bogate życie religijne.

AL-JAZEERA ENGLISH/WIKIMEDIA COMMONS CC BY-SA 2.0

☾ **Pielgrzymka do Mekki** stanowi jeden z obowiązkowych filarów islamu. Jeśli muzułmanin jest w stanie ją odbyć, to powinien to uczynić jeden raz w życiu. Odbywa się w wyznaczonym czasie i trwa 5-6 dni. Każdego roku około 4 mln muzułmanów z całego świata przybywają do Mekki.

	SIERPIEŃ	AV	ZU AL-HIDZDZA
N	1 Dzień Pański	23	22
Pn	2	24	23
Wt	3	25	24
Śr	4	26	25
Cz	5	27	26
Pt	6 Przemienienie Pańskie <i>Przemienienie Pańskie</i> <small>EW Śr</small>	28 Szabat 20:16 Zapalenie świec	27 Dzień Zgromadzenia
So	7	29 <i>Parsza Ree</i> 21:34 Hawdala (50 min)	28
N	8 Dzień Pański	30 <i>Rosz Chodesz Elul</i>	29
Pn	9	1 <i>ELUL</i> <i>Rosz Chodesz Elul</i>	30
Wt	10	2	1 MUHARRAM Nowy Rok Muzułmański (1443 hidzry)
Śr	11	3	2
Cz	12	4	3
Pt	13	5 Szabat 20:03 Zapalenie świec	4 Dzień Zgromadzenia
So	14	6 <i>Parsza Szoftim</i> 21:18 Hawdala (50 min)	5
N	15 Dzień Pański <i>Wniebowzięcie NMP</i> <i>Święto Wojska Polskiego</i>	7 <i>Święto Wojska Polskiego</i>	6 <i>Święto Wojska Polskiego</i>
Pn	16	8	7
Wt	17	9	8
Śr	18	10	9
Cz	19 <i>Przemienienie Pańskie</i> <small>Śr Ps</small>	11	10 <i>Dzień Aszura</i> (dzień pokuty i postu)
Pt	20	12 Szabat 19:48 Zapalenie świec	11 Dzień Zgromadzenia
So	21	13 <i>Parsza Ki Tece</i> 21:01 Hawdala (50 min)	12
N	22 Dzień Pański	14	13
Pn	23	15	14
Wt	24	16	15
Śr	25	17	16
Cz	26	18	17
Pt	27	19 Szabat 19:33 Zapalenie świec	18 Dzień Zgromadzenia
So	28 <i>Zaśnięcie Bogurodzicy</i> <small>Śr Ps</small>	20 <i>Leil Selichot</i> <i>Parsza Ki Tawo</i> 20:43 Hawdala (50')	19
N	29 Dzień Pański	21	20
Pn	30	22	21
Wt	31	23	22

Sierpień / August 2021

Av 5781 Elul

Zu al-hidzdza 1442/1443 Muharram

ALEXANDRA WALAS

Według Talmudu świat stoi na trzech fundamentach: Torze, pracy i dobrych uczynkach. Hesed (dobroć), udzielanie schronienia bezdomnym, odwiedzanie chorych, pocieszanie żałobników i godne grzanie zmarłych stało się podstawą żydowskiego życia (Rabin Jonathan Sacks). Talmud uczy również, że Tora zaczyna się i kończy miłosiernym uczynkiem Stwórcy wobec człowieka, ubraniem pierwszych ludzi i pogrzebaniem Mojżesza. Skoro Bóg działa wobec nas z miłością, jesteśmy zatem zobowiązani do miłosierdzia wobec drugiego człowieka.

FREPIK.COM

Nowy Rok według kalendarza muzułmańskiego liczony jest od 622 roku n.e., kiedy to miała miejsce pielgrzymka proroka Muhammada wraz z muzułmanami z Mekki do Medyny (oddalonej od Mekki o 400 km). Ten dzień obchodzi się uroczystie i każdy kraj muzułmański ma związane z nim tradycje.

ROBERT WOZNIAK

Wniebowzięcie Najświętszej Maryi Panny. Dzień, w którym świętowane jest wzięcie Maryi do nieba po zakończeniu Jej życia. Dogmat ten uznawany jest w Kościele katolickim. Głównie w sierpniu wierni udają się na piesze pielgrzymki do sanktuariów maryjnych, szczególnie na Jasną Górę.

	WRZESIEŃ	ELUL	MUHARRAM
Śr	1 	24 	23
Cz	2	25	24
Pt	3	26 Szabat 19:17 Zapalenie świec	25 Dzień Zgromadzenia
So	4	27 Parsza Nicawim 20:26 Hawdala (50 min)	26
N	5 Dzień Pański	28	27
Pn	6	29 Erew Rosz Haszana 19:10 Zapalenie świec	28
Wt	7	1 TISHREI Rosz Haszana 5782 20:18 Hawdala (50')	29
Śr	8	2 Rosz Haszana II 20:16 Hawdala (50 min)	1 SAFAR
Cz	9	3 Tzom Gedallah	2
Pt	10	4 Szabat 19:00 Zapalenie świec	3 Dzień Zgromadzenia
So	11	5 Szabbat Szuva Parsza Waejlech 20:08 Hawdala (50')	4
N	12 Dzień Pański	6	5
Pn	13	7	6
Wt	14 Święto Podwyższenia Krzyża Świętego <small>Święto Krzyża św. ^{Sk}</small>	8	7
Śr	15	9 Erew Jom Kippur 18:49 Zapalenie świec	8
Cz	16	10 Jom Kippur 19:56 Hawdala (50 min)	9
Pt	17	11 Szabat 18:44 Zapalenie świec	10 Dzień Zgromadzenia
So	18	12 Parsza Haazinu 19:51 Hawdala (50 min)	11
N	19 Dzień Pański	13	12
Pn	20	14 Erew Sukkot 18:37 Zapalenie świec	13
Wt	21 <small>Międzynarodowy Dzień Modlitwy o Pokój (ekumeniczne)</small>	15 Sukkot I 19:44 Zapalenie świec (50 min)	14
Śr	22	16 Sukkot II 19:41 Hawdala (50 min)	15
Cz	23	17 Sukkot III (CH" M)	16
Pt	24 <small>Rocznica podpisania Deklaracji Utrechckiej ^{Sk}</small>	18 Szabat Sukkot IV (CH" M) 18:27 Zapalenie świec	17 Dzień Zgromadzenia
So	25	19 Sukkot V (CH" M) 19:34 Hawdala (50 min)	18
N	26 Dzień Pański	20 Sukkot VI (CH" M)	19
Pn	27 <small>Podwyższenia Krzyża Pańskiego ^{Sk, Ps}</small>	21 Sukkot VII (Hoszana Raba) 18:20 Zapalenie świec	20
Wt	28	22 Szmini Aceret 19:27 Zapalenie świec (50 min)	21
Śr	29	23 Simchat Torah 19:24 Hawdala (50 min)	22
Cz	30	24	23

Wrzesień / September 2021

Elul 5781/5782 Tishrei

Muharram 1443 Safar

FREEPK.COM

 Assalamu alejku znaczy z arabskiego „pokój z wami”. Muzułmanie używają tego zwrotu podczas powitania, jest to najpopularniejsze przywitanie z drugim człowiekiem. Taką formę nakazuje Koran, sam prorok Muhammad mówił o takim sposobie witania się. Jednym z atrybutów Boga w islamie jest „As-Salam”, co znaczy „Pokój”. Po każdej modlitwie muzułmanie używają tego zwrotu. Siedzą i odwracają głowę w prawo, a następnie w lewo, mówiąc: *assalamu alejku*

GRZEGORZ DĄBROWSKI/AGENCJA GAZETA

 Podwyższenia Krzyża Świętego. Święto związane z tradycją odnalezienia relikwii krzyża, na którym oddał życie Jezus Chrystus. Nabożeństwa ku czci Krzyża św. uwrażliwiają nas na to, że krzyż, pojmowany także jako zmaganie się z różnymi przeciwnościami, jest w centrum naszej duchowości.

FREEPK.COM

 Nowy rok (Rosh Hashana) to czas sądu Boga nad ludzkością, co nadaje temu świętu uniwersalny charakter. W czasie Rosh Hashana ważnym przykazaniem jest wysłuchanie dęcia w szofar (róg zwierzęcy). Dźwięk szofaru ma budzić ludzkie sumienia, skłaniać do refleksji nad swoim postępowaniem.

	PAŹDZIERNIK	TISHREI	SAFAR
Pt	1 	25 Szabat 18:11 Zapalenie świecek	24 Dzień Zgromadzenia
So	2	26 Parsza Bereszit 19:17 Hawdala (50 min)	25
N	3 Dzień Pański	27	26
Pn	4	28	27
Wt	5	29	28
Śr	6	30 Rosz Chodesz Cheshwan	29
Cz	7	1 CHESHVAN Rosz Chodesz Cheshwan	30
Pt	8	2 Szabat 17:55 Zapalenie świecek	1 RABI AL-AWWAL Dzień Zgromadzenia
So	9	3 Parsza Noach 19:01 Hawdala (50 min)	2
N	10 Dzień Pański	4	3
Pn	11	5	4
Wt	12	6	5
Śr	13	7 Yom HaAliyah	6
Cz	14	8	7
Pt	15	9 Szabat 17:39 Zapalenie świecek	8 Dzień Zgromadzenia
So	16	10 Parsza Lech Lecha 18:46 Hawdala (50 min)	9
N	17 Dzień Pański	11	10
Pn	18	12	11
Wt	19	13	12 Al-Maulid (dzień narodzin proroka Muhammada PzN)
Śr	20	14	13
Cz	21	15	14
Pt	22	16 Szabat 17:24 Zapalenie świecek	15 Dzień Zgromadzenia
So	23	17 Parsza Wajera 18:32 Hawdala (50 min)	16
N	24 Dzień Pański	18	17
Pn	25	19	18
Wt	26	20	19
Śr	27	21	20
Cz	28	22	21
Pt	29	23 Szabat 17:10 Zapalenie świecek	22 Dzień Zgromadzenia
So	30	24 Parsza Chaje Sara 18:19 Hawdala (50 min)	23
N	31 Dzień Pański <i>Pamiętka Reformacji</i> 	25	24

Październik / October 2021

Tishrei 5782 Cheshvan

Safar 1443 Rabi al-awwal

ROBERT WOJNICK

+ **Niedziela Misyjna.** Przypada corocznie w przedostatnią niedzielę października. W Kościele katolickim jest to dzień solidarności z misyjami. Przez modlitwę, ofiarowane cierpienia i pomoc materialną wierni wspierają misjonarzy, czyli osoby głoszące Chrystusa ludziom, którzy o Nim nigdy nie słyszeli. W październiku katolicy spotykają się na różańcu, aby za pośrednictwem Maryi prosić Boga w różnych intencjach. W trakcie tej modlitwy rozważamy tajemnice radosne, chwalebne, bolesne i światła. To różne wydarzenia z życia Jezusa Chrystusa.

FREPIK.COM

 Wyznawca judaizmu jest zobowiązany do przestrzegania reguł **koszerności**. Ich istotą jest między innymi powstrzymanie się od jedzenia pewnych gatunków zwierząt, zakaz mieszania mleka i mięsa, a także spożywanie mięsa zwierząt, które zostały uśmiercone w odpowiedni sposób, minimalizujący ich cierpienie.

OMAR CHATRIVALA/WIKIMEDIA COMMONS CC BY-SA 2.0

 12 Rabi'al-Awwal w roku 570 n.e. w **Mekce urodził się prorok Muhammad**. Muzułmanie obchodzą tę rocznicę uroczystie, jest to dzień wolny od pracy. Wspominają Boga, uczestnicząc we wspólnych modlitwach, w meczetach są kazania na temat biografii Proroka i zasad etyki muzułmańskiej.

	LISTOPAD	CHESHVAN	RABI AL-AWWAL
Pn	1 Wszystkich Świętych	26 	25
Wt	2 Dzień Zaduszny	27	26
Śr	3	28	27
Cz	4	29 <small>Sigd</small>	28
Pt	5	1 <small>KISLEV</small> Szabat Rosz Chodesz Kislev 15:45 Zapalenie świec	29 Dzień Zgromadzenia
So	6	2 <small>Parsza Toldot</small> 17:07 Hawdala (50 min)	<small>RABI AL-ACHIR</small> 1
N	7 Dzień Pański <small>Dzień</small> <i>Św. Willibrorda</i> ^{sk}	3	2
Pn	8	4	3
Wt	9	5	4
Śr	10	6	5
Cz	11 <small>Święto</small> Niepodległości Św. Marcina z Tours	7 <small>Święto</small> Niepodległości	6 <small>Święto</small> Niepodległości
Pt	12	8 Szabat 15:45 Zapalenie świec	7 Dzień Zgromadzenia
So	13	9 <small>Parsza Wajece</small> 16:57 Hawdala (50 min)	8
N	14 Dzień Pański <small>Dzień Solidarności</small> z Kościołem Prześladowanym (ekumeniczne)	10	9
Pn	15	11	10
Wt	16	12	11
Śr	17	13	12
Cz	18	14	13
Pt	19	15 Szabat 15:36 Zapalenie świec	14 Dzień Zgromadzenia
So	20	16 <small>Parsza Waiszlach</small> 16:49 Hawdala (50 min)	15
N	21 Dzień Pański Chrystusa Króla <i>Niedziela Wieczności</i> ^{sw}	17	16
Pn	22	18	17
Wt	23	19	18
Śr	24	20	19
Cz	25	21	20
Pt	26	22 Szabat 15:28 Zapalenie świec	21 Dzień Zgromadzenia
So	27	23 <small>Parsza Wajeszew</small> 16:43 Hawdala (50 min)	22
N	28 Dzień Pański 1. Niedziela Adwentu	24 <small>16:43 Chanuka:</small> Pierwsza świeca	23
Pn	29	25 <small>16:42 Chanuka:</small> Druga świeca	24
Wt	30	26 <small>16:41 Chanuka:</small> Trzecia świeca	25

Listopad / November 2021

Cheshvan 5782 Kislev

Rabi al-awwal 1443 Rabi al-achir

ROBERT WOZNIAK

 Cmentarze w tradycji żydowskiej są miejscami świętymi. Żywi mają wobec zmarłych określone powinności. Muszą m.in. godnie ich pochować i zachowywać się na cmentarzu w określony sposób. Uczynki względem zmarłych są określane mianem chesed shel emet (prawdziwej dobroci). Zmarli nie mogą wszakże odwzajemnić się żywym.

CHONGKIAN/WIKIMEDIA COMMONS CC-BY-SA 3.0

 Islam zwraca szczególną uwagę na osoby zmarłe, ich ciała należy traktować ze szczególnym szacunkiem. Zmarłego po obmyciu ciała zgodnie z rytuałami muzułmańskimi zawija się w całun, następnie perfumuje się, układa w grobie, a jego twarz musi być skierowana w stronę Mekki.

ROBERT WOZNIAK

 Wszystkich Świętych. Dzień ku czci wszystkich chrześcijan, którzy przebywają po śmierci w niebie z Bogiem. Jest wyrazem wiary katolików w obcowanie świętych. W tych dniach chrześcijanie odwiedzają z modlitwą groby swoich bliskich. Ten dzień przypomina nam, że celem naszego życia jest niebo.

	GRUDZIEŃ	KISLEV	RABI AL-ACHIR
Śr	1 	27 16:41 Chanuka: Czwarta świeca	26
Cz	2	28 16:40 Chanuka: Piąta świeca	27
Pt	3	29 Szabat 15:23 Chanuka: Szósta świeca 15:23 Zapalenie świec	28 Dzień Zgromadzenia
So	4 Wprowadzenie Najświętszej Bogurodzicy do Świątyni ^{Ev Ps}	30 16:40 Chanuka: Siódma świeca 16:40 Hawdala (50')	29
N	5 Dzień Pański 2. Niedziela Adwentu	1 TEVET 16:39 Chanuka: Ośma świeca Rosz Chodesz Tevet	1 DZUMADA AL-ULA
Pn	6	2 Chanuka: Dzień ósmy	2
Wt	7	3	3
Śr	8 Niepokalane Poczęcie NMP Poczęcie Bogurodzicy ^{Sk}	4	4
Cz	9	5	5
Pt	10	6 Szabat 15:20 Zapalenie świec	6 Dzień Zgromadzenia
So	11	7 Parsza Wajjigasz 16:38 Hawdala	7
N	12 Dzień Pański 3. Niedziela Adwentu	8	8
Pn	13 Dzień Św. Łucji ^{Ev Sk}	9	9
Wt	14	10 Asara B'Tevet	10
Śr	15	11	11
Cz	16	12	12
Pt	17	13 Szabat 15:21 Zapalenie świec	13 Dzień Zgromadzenia
So	18	14 Parsza Wajechi 16:40 Hawdala (50 min)	14
N	19 Dzień Pański 4. Niedziela Adwentu	15	15
Pn	20	16	16
Wt	21	17	17
Śr	22	18	18
Cz	23	19	19
Pt	24 Wigilia Bożego Narodzenia	20 Szabat 15:24 Zapalenie świec	20 Dzień Zgromadzenia
So	25 Boże Narodzenie	21 Parsza Szemot 16:43 Hawdala (50 min)	21
N	26 Dzień Pański Niedziela Świętej Rodziny	22	22
Pn	27	23	23
Wt	28	24	24
Śr	29	25	25
Cz	30	26	26
Pt	31	27 Szabat 15:30 Zapalenie świec	27 Dzień Zgromadzenia

Grudzień / December 2021

Kislev 5782 Tevet

Rabi al-achir 1443 Dżumada al-ula

ROBERT WOJCIK

 Islam z równym szacunkiem podchodzi do wszystkich proroków. Etyka muzułmańska mówi, że podczas wspominania proroków, wysłanników Boga czy Archanioła Gabriela należy używać po wypowiedzeniu ich imion słów: „Pokój z Nim” (np. prorok Mojżesz „Pokój z Nim”, prorok Jezus „Pokój z Nim”). Kiedy muzułmanie wspominają Maryję (z arab. *Mariyam*) – matkę Jezusa – też mówią: „Pokój z Nią”. Maryja jest postacią bardzo szanowaną w Koranie. Jeden z rozdziałów tej księgi nosi tytuł „Maryja”. Prorok Muhammad też mówił, że należy ją obdarzać szczególnym szacunkiem.

JEDRECI NOWICKI/AGENCJA GAZETA

 Boże Narodzenie. Uroczystość upamiętniająca narodziny Jezusa Chrystusa w Betlejem. W kościołach odprawiane są o północy msze św. pasterskie, nawiązujące do czuwania pasterzy przy nowonarodzonym Jezusie. Poprzedza je uroczysta kolacja wigilijna w gronie rodzinnym.

FREEMIX.COM

 Święto Chanuka upamiętnia zwycięstwo Żydów nad Seleucydami. Po sprofanowaniu Świątyni Jerozolimskiej przez Greków, pozostała jedynie ilość oliwy, która powinna wystarczyć do palenia menoroty przez jedną noc. Tymczasem świeca (menora) paliła się przez 8 dni i nocy. Na wspomnienie tego zdarzenia Żydzi zapalają chanukiję.